

На контрольному етапі експерименту (2015 р.) здійснювалося оцінювання рівня готовності майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи; порівняння груп за статистичними критеріями; зведення, математична обробка, аналіз отриманих експериментальних даних, сформульовані висновки дослідження щодо ефективності розробленої методики, підібраних педагогічних умов.

Завдання етапу: 1) порівняння результатів студентів контрольних та експериментальних груп; порівняння контрольної та експериментальної групи між собою на подібність, формулювання висновків. Обробка результатів експериментального дослідження відбувалася за допомогою критерію «Хі-квадрат»; 2) розробка методичних рекомендацій для викладачів і дидактичних матеріалів для студентів відповідно до зроблених висновків.

З метою виявлення рівня сформованості компонентів готовності після формуального експерименту студентам пропонувалося повторне анкетування та виконання діагностично-творчих завдань. На підставі одержаних результатів здійснювалося розподілення студентів за рівнями сформованості компонентів готовності.

Висновки. Одержані результати експериментального дослідження засвідчують позитивні зміни у формуванні компонентів готовності студентів експериментальних груп до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи. Тому переконують у доречності й дієвості обґрунтованих педагогічних умов здійснення підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми. Перспективами дослідження може бути вивчення можливостей ІКТ для удосконалення художньо-технічних умінь студентів.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Аванесов В. С. Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе / В. С. Аванесов. – М. : МИСиС, 1989. – 176 с.
2. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учебное пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – [2-е изд., испр.] – Киев : МАУП, 2004. – 216 с. : ил.
3. Колесник Н. Є. Педагогічний потенціал художньо-технічної творчості / Н. Є. Колесник // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2004. – №19. – с. 137-140.
4. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике / А. А. Кыверялг. – Таллин : «Валгус», 1980. – 334 с.
5. Разумна Г. І. Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання до естетичного виховання учнів основної школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02. «Теорія і методика трудового навчання» / Галина Іванівна Разумна. – К., 2002., 23 с.
6. Романишина Л. М. Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу: дис. доктора пед. наук: 13.00.04 / Л. М. Романишина. – К., 1997 – 417 с.
7. Теория и практика педагогического эксперимента / [Под ред. А. И. Пискунова, Г. В. Воробьева]. – М. : Педагогика, 1979. – 208с.
8. Туник Е. Е. Природа и диагностика творческих способностей / Е. Е. Туник. – СПб. : [б.и.], 1992. – 220 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Борисенко Надія Анатоліївна – асистент кафедри педагогіки і методики технологічної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи.

УДК 378.14

ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Ольга ВНУКОВА (Київ)

Стаття присвячена компетентнісному підходу в підготовці майбутніх інженерів-педагогів. Використовуючи методи порівняльного аналізу, узагальнення та систематизації, розглянуто визначення «компетентність», «професійна компетентність», «педагогічна компетентність», структуру компетентності інженера-педагога. Проаналізовано дослідження науковців щодо застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх інженерів-педагогів. Виділено педагогічні компетентності для студентів другого рівня вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» як елементи педагогічної складової професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Формування переліку професійних компетентностей є необхідною умовою підготовки фахівців на сучасному етапі. Результати дослідження можуть бути використані у розробці профілів освітніх програм за спеціальністю «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» та для визначення рівнів та критеріїв професійних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів, а також педагогічних умов їх формування.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічна компетентність, майбутні інженери-педагоги.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні триває процес модернізації вищої освіти, спрямований на приведення вітчизняних критеріїв та стандартів освіти у відповідність до європейських вимог. Традиційно існував кваліфікаційний підхід до підготовки фахівців, який визначав набір знань, умінь і навичок випускника. Сьогодні потрібні фахівці, які здатні практично розв'язувати життєві та професійні проблеми. Завданням кожного вищого навчального закладу є формування свого власного освітнього середовища для забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців згідно компетентнісного підходу, спрямованого на формування компетентностей особистості, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Наразі існує суперечність між вимогами стратегії модернізації освіти шляхом застосування компетентнісного підходу та недостатньою обізнаністю викладачів з методологією та методикою його впровадження. Не достатньо дослідженою залишаються, зокрема, проблеми формування фахових компетентностей інженерів-педагогів. Для практичної роботи із складання освітніх програм підготовки фахівців є нагальним широке обговорення та узгодження необхідних компетентностей для майбутніх педагогів професійно-технічних навчальних закладів та умов їх набуття.

Аналіз актуальних досліджень. У Європі компетентнісний підхід утвердився ще у 80-х роках ХХ ст. Зарубіжні вчені Г. Халаж, Р. Бадер, Д. Мертенс, Д. Равен та інші обґрунтували поняття «компетентність». На симпозіумі «Ключові компетенції для Європи» у 1996 р. були визначені ключові компетенції, які ознаменували загальноосвітню тенденцію оновлення освітнього процесу. Впровадження досвіду зарубіжних країн щодо застосування компетентнісного підходу в освітню практику України були предметом розгляду науковців О. Овчарук, О. Пометун, Н. Бібік та інших. Дослідження різноманітних аспектів компетентнісного підходу здійснювали І. Зимняя, В. Петрук, А. Хуторський, В. Бондар, О. Локшина., М. Рудь, А. Капська, М. Лазарев, В. Олійник, О. Романовський, М. Пустовий та інші.

Професійна компетентність вивчалася А. Марковою, Е. Зеєром, Н. Кузьміною та іншими. Компетентності педагога була предметом розгляду В. Адольфа, М. Лук'янової, Т. Шаматова, В. Стрельникова та інших. Різні проблеми професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів останнім часом розкрито в працях Л. Тархан (дидактична компетентність), Н. Брюханової (інтеграція діяльнісного, особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів), С. Ігнатенко (модель формування фахових компетенцій майбутніх інженерів-педагогів засобами спеціальних технічних дисциплін), О. Прохоровою (використання компетентнісного підходу) І. Філімонової (формування фахової компетентності у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін), Л. Омельченко, О. Керницького (педагогічні умови формування ключових компетентностей), Е. Сердюкової (формування педагогічної компетентності на початковому етапі навчання). Разом з тим, аналіз наукової літератури свідчить, що бракує робіт, які б мали прикладну спрямованість.

Метою статті є аналіз ключового у компетентнісному підході підготовки фахівців поняття «професійна компетентність» та педагогічної складової професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів.

Методами дослідження є порівняльний аналіз, узагальнення і систематизація науково-теоретичних положень, педагогічне спостереження.

Виклад основного матеріалу. Необхідність впровадження компетентнісного підходу в освіту України зумовлюється націленістю фахової підготовки на вдале працевлаштування випускника, на його стимулювання до набуття та постійного поглиблення потрібних компетентностей.

Компетентність – це здатність працівника кваліфіковано виконувати певні види робіт у рамках конкретної професії, досягаючи високих кількісних та якісних результатів праці. Науковцями компетентність розглядається як здатності, якості, властивості особистості (Г. Вершловський, Ю. Кулюткін, А. Новиков, О. Петров, В. Сластьонін, Ю. Татур.), процедура розв'язання конкретної ситуації (І. Єрмаков, Г. Несен, Л. Сохань), як центральний конструкт, що включає результати навчання (знання, вміння, навички), а також систему ціннісних орієнтацій – когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову складові [6, с.146].

Щодо «професійної компетентності», то вона розуміється як – інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [3, с.722]. Професійну компетентність фахівця нині вивчають С. Сисоєва, О. Гура, Л. Зеленська, І. Козич, А. Шишко та інші. Компетентна в певній сфері людина має відповідні здібності, знання, вміння та навички, що дозволяють їй ефективно діяти.

Поняття компетентності педагога виражає єдність його теоретичної й практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності, характеризує його професіоналізм та педагогічну майстерність. Науковці по різному підходять до пояснення поняття професійно-педагогічної чи педагогічної компетентності, зокрема: як складової професійно-педагогічної культури (Є. Бондаревська, І. Ісаєв,

В. Лозова); як характеристики професіоналізму (Е. Зеєр, А. Маркова); як готовності до професійно-педагогічної діяльності (О. Дубасенюк, І. Колеснікова). Професійно-педагогічна компетентність передбачає здатність до формування особистості учня в умовах навчально-виховного процесу. Погоджуємося з визначенням професійної компетентності педагога, яке запропонувала С. Скворцова: це властивість особистості, що виявляється в здатності до педагогічної діяльності; це єдність теоретичної і практичної готовності до педагогічної діяльності; це спроможність результативно діяти, ефективно вирішувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності [4].

Підготовка інженерів-педагогів, яка здійснюється за спеціальністю 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями), з позицій компетентнісного підходу спирається на значний науковий доробок вчених, зокрема І. Васильєва, В. Байденко, В. Безрукової, Е. Зеєра, О. Коваленко, Н. Кузьміної, О. Маленко, А. Маркової, В. Шадрікова та інших. Професійна діяльність інженера-педагога включає професійно-інженерну та професійно-педагогічну складові. Відповідно, інженерно-педагогічна компетентність це – інтегративна якість особистості інженера-педагога, що поєднує основні складові компетентностей: інженерну і педагогічну.

Існують різні підходи до визначення структури професійної компетентності інженера-педагога. Л. Тархан розробила модель, яка містить дві групи якостей особистості: узагальнені, що необхідні для спеціаліста будь-якого профілю і спеціальні – присутні для спеціаліста конкретної професії [6, с.200]. Структуру професійно-педагогічної компетентності висвітлив в своїй праці І. Васильєв, який виділяє такі її елементи: прогностико-цільову, спеціально-предметну, спеціально-педагогічну, методичну, регламентно-нормативну, біографічну, психофізіологічну, аутопсихологічну, акмеологічну, контрольню-діагностичну, управлінську та комунікативну [2, с.59-63]. В. Білик подав узагальнену структурну модель професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів, яка охоплює ключові компетенції – універсальними для фахівців різних спеціальностей; загально-професійні компетенції – спільні для фахівців окремої галузі знань; педагогічні компетенції – стосуються теорії і методики професійної освіти; спеціально-предметні компетенції – щодо змісту інженерної підготовки [1].

О. Скібіна виділила взаємозумовлені компоненти професійної компетентності інженера-педагога: мотиваційно-вольовий (мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки, творчий прояв особистості в професії; наявність інтересу до професійної діяльності), функціональний (знання про способи педагогічної діяльності, необхідні для проектування й реалізації педагогічних технологій), комунікативний (вміння зрозуміло й чітко викладати думки, переконувати, аргументувати, будувати докази, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну й емоційну інформацію, установлювати міжособистісні зв'язки, погоджувати свої дії з діями колег, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях, організувати й підтримувати діалог) і рефлексивний (уміння свідомо контролювати результати своєї діяльності й рівень власного розвитку, особистісних досягнень; сформованість таких якостей і властивостей, як креативність, ініціативність, націленість на співробітництво, співтворчість, схильність до самоаналізу [5, с. 153-154].

Зважаючи на здійснений аналіз професійної компетентності інженера-педагога, на нашу думку, педагогічними компетентностями є: здатність вирішення освітніх проблем на основі їх методологічних основ і категорій педагогіки, закономірностей та законів вікового анатомо-фізіологічного і психічного розвитку суб'єктів навчання, теоретичного осмислення та усвідомлення видів дидактичних і виховних цілей у професійній освіті; впровадження ідей сучасної педагогіки та інноваційних методів навчання і виховання в освітній процес, володіння педагогічними технологіями; розуміння перспектив розвитку суспільства і професій, а також здатність передбачати наслідки педагогічних впливів; когнітивні уміння та навички демонструвати знання з фахової сфери щодо вирішення педагогічних завдань, презентації наукового матеріалу, його аргументації письмово та усно з можливістю оформлення наукової публікації; здатність до освітнього менеджменту, самоменеджменту; здатність адаптувати наукові досягнення до практики та вирішувати питання будь-якої складності, спираючись на методологію, базові знання з педагогіки, фундаментальних та спецдисциплін, застосовуючи теоретичні та експериментальні методи; здатність шляхом самостійного та незалежного навчання оволодіти новими знаннями, що є необхідним для професійного розвитку. Ми вважаємо, що дані елементи педагогічної компетентності інженерів-педагогів можуть бути включеними до спеціальних (фахових) компетентностей програми освітнього ступеня «Магістр» для студентів спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Висновки. Професійна підготовка інженерів-педагогів на сучасному етапі є неможливою без урахування основних положень компетентнісного підходу. Професійна компетентність передбачає здатність приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію при виконанні функціональних обов'язків. Формування переліку професійних компетентностей на різних рівнях освіти є необхідною умовою підготовки інженерів-педагогів на сучасному етапі. Врахування у повному обсязі педагогічних компетентностей у освітніх програмах та їх формування навчальному процесі буде сприяти підготовці інженерів-педагогів, які здатні до ефективно професійної діяльності на рівні світових стандартів, конкурентоспроможні на ринку праці.

Перспективами подальших наукових розвідок можуть бути визначення рівнів розвитку та критеріїв педагогічних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів, а також педагогічних умов їх набуття.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білик В. В. Сутність і структура професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2010. – С. 219-225.
2. Васильев И. Б. Методологические основы системно-компетентного подхода в профобразовании / Васильев И. Б. – Алматы: АГТУ, 2008. – 76 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття / Світлана Олексіївна Скворцова // Наука і освіта. – 2009. – 4. – С. 93–96.
5. Скібіна О. В. Сутність та структура професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів// Духовність особистості: методологія, теорія і практика-- 2012-1 (48) – С. 150-157.
6. Тархан Л. З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты: [монография] // Ленуза Запаявна Тархан. – Симферополь: «Крымиздатпедгиз», 2008. – 424 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Внукова Ольга Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання Київського національного університету технологій та дизайну.

Наукові інтереси: проблеми підготовка педагогів для системи професійно-технічної освіти в історичному аспекті та на сучасному етапі.

УДК 378.091

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПРОФЕСІЙ «КУХАР», «КОНДИТЕР» В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРИГОТУВАННЯ СТРАВ З ТІСТА ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

Олена ГОЛОВАНЬ (Кіровоград)

Стаття присвячена узагальненню досвіду підготовки робітничих кадрів в ПТНЗ з точки зору професійно-практичного напрямку. Проаналізовані основні етапи уроку виробничого навчання за інноваційними технологіями. Досліджений етап виконання самостійної роботи учнями. Описана методологія проведення семінару-практикуму «Сучасні способи приготування та подачі млинців», підготовленого та проведеного автором даної статті. Обґрунтовано, що застосування інноваційних технологій приготування страв з тіста (наприклад, млинців) сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників професій «Кухар», «Кондитер», підвищує інтерес учнів до професійних дисциплін, покращує мікроклімат в групі.

Ключові слова: професійна компетентність, кухар, кондитер, страви з тіста, інноваційна технологія.

*Добре приготовлена страва, як добре керована держава
Конфуцій*

Постановка проблеми. Професії громадського харчування, а саме робітничі професії, в усі часи користуються попитом на ринку праці. Саме професійно-технічний навчальний заклад може підготувати працівника в цій галузі. Пріоритетом у вихованні конкурентноспроможного робітника у галузі громадського харчування повинна відігравати особистість майстра. Йому повинна належати провідна роль у передачі учням знань, прищепленні їм професійних навичок і умінь, у стимулюванні творчої активності в процесі виробничої діяльності. Величезне значення його майстерності, організованості, освіченості, ерудованості, культури, чуйного ставлення до підопічних, особливо до тих, у кого не все гаразд у роботі. Чітко спланована і цілеспрямована робота майстра, його особистий приклад повинен позитивно впливати на професійне ставлення майбутніх робітників.

Аналіз актуальних досліджень Проблеми формування професійної компетентності майстра виробничого навчання присвячені численні дослідження українських вчених [3, 4, 5].

Постійна робота над собою, самоосвіта та переймання досвіду у більш досвідчених колег – це щоденна праця, в результаті якої повинен народжуватись кваліфікований робітник.

Ключовою проблемою у вирішенні завдання підвищення якості навчального процесу є активізація навчання учнів. Її особлива значущість полягає в тому, що процес навчання орієнтований не лише на сприйняття навчального матеріалу, але і на формування ставлення учня до самої пізнавальної діяльності.

Яким чином активізувати учнів на уроці професійно-практичної підготовки? Які методи навчання доцільно застосовувати, щоб підвищити їх активність? Над вирішенням цих завдань і повинен працювати майстер виробничого навчання.